

La llegenda del famós drac de Sant Llorenç del Munt

III.

“Tant escarmentats quedaren los moros ab los mals successos passats, que en molts anys no pensaren en perturbar lo sossego ab que nostre Compte governaba en pau sos Estats. Pero com aquesta inacció dels moros era per necessitat y no per voluntat, no deixaban de formar algunas ideas que luego los desvaneixia lo temor; y continuant sos entusiasmes ab consultas ab los Morabutos, filosops é historiadors, ressuscitá entre élls la memoria de la serpent horrorosa que algunas centurias antes habian col·locat en Tarragona los cartaginesos ab tan felis éxit per ells com mal per sos pobladors, porque destruhí la ciutat. Las memorias de aquest succés los sugeriren lo medi de imitar aquell fèt en los termes que pogués proporcionar sa malicia. Ho fèren així, y portaren un mónstruo de dos especies que corria com un bou y volaba com un aucell de rapinyta. Lo desembarcaren per lo riu Llobregat, y lo anaren pujant amunt tot lo que pogueren; desde allí lo foren portant fins á la montanya ya que anomenan San Llorens del Munt; y allí hi habia una cova ampla y profunda que encara avuy dia la anomenan Cova de santa Agnés. Col·locaren en ella lo jove mónstruo; pero com no era ja tant jove que ja en Africa no hagués despedassat algunas ovellas per son aliment, li deixaren en la cova algunas ab las camas trencades porque no poguessen fugir. Lo dexaren allí y al cap de quatre dias tornaren, y trobaren que ja se habia menjat las ovellas; y li deixaren altrás. Continuaren en alimentarlo cerca de un any de esta manera, y veyentlo ja tan gran com un bou, no lo portaren mes carn. Lo apurá la fam, y comensá en busca de aliment á allunyarse de la cova, ja corrent, ja volant, fins que cassaba algun cap de bestiar llanar ó vacuno, porque sa forsa era tanta que una badella se lan portaba entre sas unglas.

“Fonch vista de alguns pastors, y assustats procuren baixar los sèus remats al pla, per lliurarlos de la fiera. Pero ella arribá també a perseguir los remats en lo pla y fèu presa en alguns infelissos passatgers; y ab sas afiladas unglas y agut bech los fèu pedassos. Al cap de tres semmanas que comensá á baixar al pla ja la notícia se habia extés per tota la terra de la aparició de aquella monstruosa fiera; y anaban atemorissats pastors y caminants quant ressoná la noticia en Barcelona; y escoltá la nova lo Compte ab mòlta pena, porque sentia lo dany de sos vasalls.

“Doná providencia porque un cavaller anomenat D.F Spés que habia estat en África y vist allí algunas fieras semblants anás en busca de aquell mónstruo bèn acompanyat de almugávvers armats ab les armas ceritáceas y que fossen ab altres cavallers práctichs.

Marxaren de Barcelona, y guíats de pastors arribaren fins á la falda de la montanya de Sant Llorens. Pujaren á lo alt sens esser sentits per la fiera, porque lo vent los donaba á la cara. Y descubriren la fiera entre espessos arbres, que estava menjant un home. Espantárense los almugávvers.

“Maná Spés que estos en escuadró format, enarboladas las picas y llansas ab los cavallers al mitg lo anassen seguint poch á poch arriantse á la fiera. Se practicá així; pero apenas arribaren á la distáncia de un tiro de fletxa, quant lo fiero animal alsá la volada, y se precipitá sobre lo escuadró, arriban á tocar en las puntas de las picas y les llansas que estaban enarboladas. Y com se sentí algun tan ferit lo drach se elevá al ayre donant uns brams y xiulets que atemorisaban. Tirárenli los ballesters algunas saetas, pero era lo mateix que si topassen en una roca. Volaba per sobre lo escuadró com en observació de si se desbarataría per trobar presa certa abaixant lo vol.

“Pero com los almugávvers mantingueren sa formació, nos’ atrevi á repetir segona vegada la embestida; habent vist á poca distancia un cavall separat y sol, se precipitá volant sobre éll. Lo cavall, que lo veje venir rugint en lo ayre, se precipitá sobre lo escuadró per ampararse de éll. Al temps mateix que arribaba, arribá també la fiera tant cerca del cavaller de Spes, que tingué disposició de ferirlo en una cuixa al mateix temps que plantaba las unglas en lo cavall, del qual part trasera sen portá un tros, y torná á remontarse en los ayres bramánt y xiulant, y luego sen torná á la cova situada en lo mes fragós de aquell bosch. Quan los cavallers acudiren ahont habian deixat los cavalls, nols trobaren, porque luego que vejeren la fiera se espantaren de modo que per fugir se precipitaren de aquellas alturas y moriren. (1)

“Sen tornà Spés ab cavallers y almugávvers á Barcelona, y contá al Compte lo succehit y lo dificultós que era matar aquella fiera, pues encara que tenia la cuixa atravesada volaba com si no tingués tal ferida.

“Causá notable admiració al Compte, cavallers y tota la corte la relació del cavaller Spés, pues encara que antes habian ohit del paisanatge de aquell territori las expressions de la horrorosa figura de la fiera, sas carreras, voladas y voracitat, habían suspés lo crédito, persuadintse que ho abultaba lo temor. Pero ohint á Spés, sos cavallers y almugávvers, ho cregueren. Y lo que mes admiració causá fonch lo horrorós pavor que prengueren los cavallers. Y aixó mogué la curiositat del Compte y altres de fèr pintar la fiera y fèr la esculturar de bullo ab los propis colors, segons la relació del cavaller Spés. Se traqueren algunas copias, y posantlas en públich lo probaban á acométrer los cavallers montats; pero no hi hagué modo porque algun cavall se hi volgués arrimar, encara que los atormentassen ab lo spuela. Adelantaren mes lo discurs; posaren en un estable un simulacro de la fiera que ab propietat la representaba; posaren

després un cavall ab los ulls tapats, lo lligaren fortament á la menjadora ab una cadena, trabat de totas quatre potas; y posat així á la distancia de vint palms de aquella figura, li destaparen els ulls y lo deixaren allí ab la figura, persuadintse que perdria lo temor; però fou tant al contrari que morí de espant.

“Y del mateix modo se espantaban los cavalls africans. (2)

“Com lo Compte tenia alguns lleons que li enviaban los prínceps africans, se probá també de ficar alguns en aquell estable ab los ulls tapats; los destapaban després, y lo lleó apenas veyá aquella figura, se agenollaba y se estava en terra encara que fos tres dias sens menjar; y algun que nol’ volgueren tráurer, morí allí de fam y terror.

“Conèixent lo Compte que l’assumpto necessitava aplicarse de espay á discorrer medis proporcionats pera remediá aquell dany, y ohínt que cada dia se aumentaba, segons las queixas de pastors y passatgers, maná que á son cárrech se portés bestiar de vacas, de llana y de cabras en las immediacions de la cova de Santa Agnés, lligantlas de totas quatre potas perque no poguessen fugir y lo drach pogués mantenirse de ellas, y de eix modo no baixaría á fer dany á las planuras. Ho éxecutaren així, y lograren lo fi, perque allí encontraba á totas horas lo menjar que éll necessitava; ja no se deixaba véurer en tot lo pla.

“En aqueix intermedi, lo Compte de Barcelona resolgué, confiat en la misericordia de Dèu, emprénder éll mateix la batalla ab la fiera; y surti de Barcelona armat ab sas armas, y dalina, espasa, llansa y escut, acompanyant de alguns cavallers, als que doná orde que sens urgent necessitat no se arrimassen, perque la fiera no fugís com estava escarmentada de la ferida que li doná lo cavaller de Spés, que era un dels que en aquella ocasió lo acompanyaban, y guiá al Compte al territori de la cova de Santa Agnés, deixantlo després que se anés arrimant sol. Ho fèu així, y luego que estigué allí cerca, esqueixá de un arbre una grossa rama, y deixá allí arromada la llansa.

“No tardá mòlt á surtir lo fiero drach de la cova, y al punt que vejé al Compte se dirigí á éll ab una volada baixa.

“Éll lo aguardá ab intrépido ánimo y valor; y al temps que baixá ab las unglas obertes, lo bech corvat y serpetina garganta, li doná tal fort colp ab la rama del roure al cap, que aturdida sen torná desconceradament la volada, donant tants grans xiulets y brams al modo de lleó y serp, que causá admiració á tots los cavallers que ho presenciaren. Luego que fou recobrada del colp que habia rebut torná á acométrer al Compte, que la rebé ab la barra de la rama alsada, y volentli pegar lo colp, agafá la fiera ab las unglas la barra: y lo Compte, que no volia pérdrer aquella arma, fortament agarrat al extrem de ella seguia la fiera, que en una volada baixa sen portaba l’tronch ó barra y al Compte agarrat á ella, no volentla deixar, perque advertia que lo drach se anaba arrimant al arbre ahont tenia la sua llansa. La fiera luego rompé en dos trossos lo tronch ó barra, posantlos en forma de creu ab un en cada garra.

“Lo Compte, que vejé aquella tant estimada senyal de la santa creu, alsá los ulls al cel y ple de fe se dirigí á Déu ab aquestas paraulas: *Senyor mèu Jesucrist, reparador universal, en la creu nos habeu redimit y salvat, ab ella nos habeu armat contra las furias infernals. Ara, pues, Dèu mèu, en vostre santíssim nom me acercaré á aquella senyal de vostra santa creu pera donar fi ab aquesta fiera.*

“Acabadas estas paraulas agafá la sua africana llansa, y ab concértats passos se aná arrimant al drach, que lo esperaba en terra ab los dos trossos de barra en las aunclas.

“ Quan vejé allí cerca lo Compte, de repent fèu lo moviment de alsarse á volar per tirarse sobre éll; pero lo Compte ab aqueix mateix moviment encontrá la disposició: y li clavá la llansa en lo ventre que li surtí mes de dos palms per la part de detrás; y de aquesta manera bramant y xiulant se posá á volar, portantsen atravessada la llansa, y sens deixar los dos trossos de barra de las suas unglas, que fou assó ventura per lo Compte, perque per mes que la fiera lográs posar sobre ell, lo mateix embrás dels dos bastons que portava serviren de impediment perque las suas tallants unglas no prenguessen las armas del Compte, com hauria succehit. Ab los bastons ó trossos de la barra que portaba donaba colps sobre las armas del Compte, y en aquest intermedi lográ clavarli la espasa dalina en un costat; pero la sua forsa era tanta, que ni aquesta ni la altra ferida la postraban, antes si que agarrant ab son furiós encorvat bech la hasta de la llansa que tenia atravessada la rompé allá immediat á la ferida, y se posa á volar, per mes que corria del sèu cos un raig de sanch. Y acometé ab lo bech lo morrió y li llevà del cap, causantli un intens dolor; bè que no per aixó demayá lo Compte, antes si mòlt promptament cubrí lo sèu cap ab lo escut que portaba.

“Lo fiero animal desfogaba la sua rabia ab lo morrió, girantlo y regirantlo entre las suas unglas y donantli cops ab los trossos del roure, de modo que lo esclafá per mòltas parts. Y lo Compte miraba ab gran satisfacció com del cos del drach continuaba surtint un raig de sanch que li demostraba la sua victoria.

“Ab las ansias de la mort deixá per últim lo drach los trossos de riure que tenia entre las aunclas, y se dirigí al Compte ab tal ímpetu, que lo agarrá y lo alsá mes de quatre palms de terra, y lo Compte lográ clavarli tota la espasa mòlt cerca del cor, qual ferida lo precisá á deixar la presa perque ja no tenia forsa per sostenirla.

“Y fent la última volada caigué en lo sot de Goteras ó sia en la falda de la montanya nomenada *lo Puig de la Creu*, y ab petitas empentas ó voladas, arribá al cim de esta montanya, que está sobre lo antiguíssim poble de las *Fabregas*, després Tolosa (i ara Castellar), ahont los cavallers lo vejeren cáurer y ohian los horrorosos crits y xiulets ó brams que faya á pesar de trobarse situats á la falda de la montanya de Sant Llorens del Munt.

“Lo Compte quedá en terra, quasi sens sentits, ab son cap y cos ple de contusions, la sua cara plena de la sanch de la fiera, que ja

estaba agromullada. Torná en sí, lo desarmaren los cavallers, y no se li trobá ninguna ferida.

“Se encaminaren tots junts ahont vejeren cáurer la fiera, y la trobaren encara revolcantse ab la sua sanch y acabant la sua vida.

“Donaren luego avís de lo ocorregut á la Comptesa, que lo rebé ab grandissim contento. Disposá que alguns del seu servey marxassen á encontrar al Compte, y luego que arribaren alli los maná aquest que llevassen la pell al cadáver monstruós pera conservar-la. Ho éxecutaren luego, pero antes la mediren sobre lo cadáver, y trobaren ser lo cap de sis palms y mitg de diámetro, la garganta de poch mes de quatre palms; y desde la punta del cap fins á las espatllas tenia cinch palms de llarch; las mans tenian nou palms de alt y quatre y mitj de diámetro. Desde las espatllas fins al últim de la espinada habia deu palms de llarch y quinse de diámetro. La cua tenia set palms de llarch y quatre de circumferencia; las camas tenian també nou palms de alt y quatre y mitj de diámetro; y las unglas de peus y mans tenian cada una un ters de llarch y mitj palm de diámetro, mòlt cortants y afinadas. Lo bech tenia tres palms de llarch y sas dos puntas eran lo mateix que dos tallants ganivets. Las alas tenian cada una de llarch onse palms y de ample sis y mitj; y no tenian plomas sino una pell semblant á la de las alas de las ratas pinyadas, pero de mitj palm de gruix.

“Li llevaren la pell ab mòlt cuidado, y advertiren que en ella nos’ coneixia senyal alguna de las mòltas saetas que li tiraren en la batalla primera que tingué contra éll lo cavaller de Spés y companys porque semblaba la superficie un dur ferro.

“Marxaren tots á la ciutat, portant la pell plena de palla, y així se veyá tal qual debia ser la mateixa fiera.

“Per lo camí se despoblavan los llochs per poder anar á véurer lo mónstruo. Era tanta la alegria que tots á la una donaban ivivas al gran Compte de Barcelona!

“ Seguiren son camí, y antes de entrar en la ciutat trobaren ja la respectable comitiva que habia surtit á rébrerlos, composta de la senyora Comptesa ab sas damas y donsellas, del senyor bisbe ab lo clero, del Consulat y Principat ab sos acompanyats. Tots junts entraren y ser dirigiren á la iglesia major á donar gracias á Dèu de aquella victoria: desde alli ser dirigiren després al palacio, precehits y seguits de tot lo poble que clamaba sempre ab lo major entussiasme; ¡Viva, viva nostre gran compte D. Zinofre!

“Se establí després que en totas las festas ó funcions espirituals y cívicas en ques’ practicás la professó portessen en mitj de ella la figura del fiero drach; y porque aixó estava en ús se continuá també quant la Iglesia establí la professó del *Corpus*, y se observá fins que lo il·lustríssim bisbe Climent poch anys há ho suspenguè. (??)

“Per aixó no deixa de subsistir en Barcelona un vestigi que acredita aquest fet; puig en lo portal de la santa iglesia Catedral, obert baix de la orga, anomenat de Sant Esteve, está escolturat de

pedra en dos parts ab la figura del Compte batallan ab lo drach. En una se representa el primer colp que li doná al cap ab la rama que esqueixá del roure y en la altre quant esperaba al drach ab la llansa en la ma.

IV

“Concluidas las festas ab ques’ celebrá en Barcelona la mort del fiero mónstruo, y despatxats los reys moros á sas terras, se tractá de donar avís de aquesta gloriosa victoria al César, ja que tenia noticia de la èxistencia del drach y del modo com lo habian introduhit los moros en aquells boscos de Sant Llorens del Munt.

“Se destiná per aquesta comissió al mateix cavaller de Spés, per la qual relació habian los pintors retratat la fiera. Se li entregaren alguns retratos y una de las mans y bras del drach, perque los portés al Emperador.

“Marxá lo cavaller de Spés bèn acompanyat, encaminantse a Paris, ahont tenia la sua cort lo Emperador.

“Durant lo viatge li fou precís anarse detenint y fèr relació als comptes de Fransa de la extranya historia del drach: mostrantlos lo sèu retrato y lo bras y ma que portaba, lo que á tots causaba admiració; sobre tot lo ánimo y valerós esforços del Compte que acaba ab tal fiero mónstruo.

“Arribá en fi lo comissionat a Paris y se presentá al Emperador. Fèu sa ambaixada entregantli un rich present que li enviaba lo Compte de Barcelona, contat la historia del drach, lo que á éll mateix li passá quant lo embestí, la batalla que sosteni lo Compte y la mort de la fiera, qual relació conclogué entregant lo sèu retrato y lo bras y ma monstruosa.

“Causá al Emperador y á tota la sua cort grandíssima admiració lo véurer una cosa y altra. No se saciaban de mirarlo y remirarlo. Lo median en la pintura y probaban de clavar las espasas en lo bras y ma, pero era lo mateix que volerlas clavar en una roca. Lo Emperador se dirigí al cavaller de Spés y li parlá de aquest modo: *Y ¿es possible que nostre protector y acompanyat en lo imperi escapés ab vida de aquestas fieras unglas? ¿Escapá nostre capitá ab vida? Surtí libre nostre cónsul? ¿Se llibrá de aquestas fieras unglas el compte Zinofre Barcino de Arria, gloria de la provincia tarraconense, honra y gloria de aquest sigle...? Digna es la sua bondat de manar en lo Imperi, puig ama tant de veras als sèus vasalls que exposa la sua vida á tot los perills (3).*

“Maná lo César que pera perpétua memoria se posás en la real capella del sèu palacio lo bras ab la ma del fiero drach que li entregá lo cavaller de Spés, com en efecte subsisteix encara, pero mòlt desfigurat, perque lo temps tot ho consum.”

Aquest text és la transcripció literal de la llegenda del Drac de Sant Llorenç del Munt continguda en un antic manuscrit amb data i autor desconeguts.

- (1) Lo cert es que en la montanya de Sant Llorenç hi ha un single ques' anomena "dels cavalls" per qual despenyadero se diu se precipita part de la cavalleria quan vejé lo mónstruo.
- (2) De aquí á la conclusió la llegenda es copia del antich manuscrit que he mencionat.

(3) Es cert que fins á la guerra de la independencia á principis del present siglé se conservá en lo monastir de Sant Llorens del Munt un os de una costella y que tothom visitaba la santa casa pretenia véurerlo: tothom demanaba per la costella del drach.

Quedá després retirada de allí y penjada en lo sostre de la entrada de can Pobla, la qual habentse després un dia y cayent sobre las pedras quedá partida en tres trossos.

Un de estos fragments usurpá un jefe de tropa en la guerra dels set anys; lo altre lo regalá D. Joan Gros y Roca, actual propietari de dita casa, al R. D. Joan Riba, sacerdot amant de antigüetats y que tè lo magnífich museo de objectes de sal en Cardona; lo qual habent oït parlar de la êxistencia de tal os, enviá un exprés á dit propietari y ab moltas súplicas li arrancá altre tros; quedant per lo tant sols un fragment de dita costella de un cinch palms de llarch, que es lo que pot encara lo intel·ligent naturalista êxaminar.

Dit D. Joan Gros y Roca assegura que quant era enter lo habia medit en tota la sua curva, y feya nou palms de llarch, y que lo habia pesat y lo sèu pes era nou lliuras.

D. Francisco Dalmau ha oit assegurar que en lo antiquíssim santuri del Puit de la Creu se habia conservat per mòlts sigles un tros de la espinada, y que servia de sitial ahont podia una persona sentarse cómodament.

Dit D. Joan Gros me ha assegurat que quan la costella estava entera, col·locant una curva igual al altra part y tenint en consideració lo gruix de la espinada, podia constiurise una arcada, sota la qual podia quedar lloch per estarhi una persona elevada estatura.

A ser, donchs, de la fiera que se suposa, realment habia de ser monstruosa, y lo sèu ventre y entranyas de una capacitat extraordinaria.

Llegenda transcrita del llibre:

*"Sant Llorens del Munt: son passat, son present y venider. Historia de aquell antiquíssim monastir. Utilíssima als ques dedican al estudi de las antigüetats de Catalunya y en especial als vehins de les mes importants poblacions del Vallés que per carinyo á la sua patria ha escrit y publica lo R. Dr. D. **Anton Vergés y Mirassó** Preveré"*

Publicat l'any 1871 per Estampa y Llibrería Religiosa y Científica

(Pàgines 164-174)